

היום שבו

מת

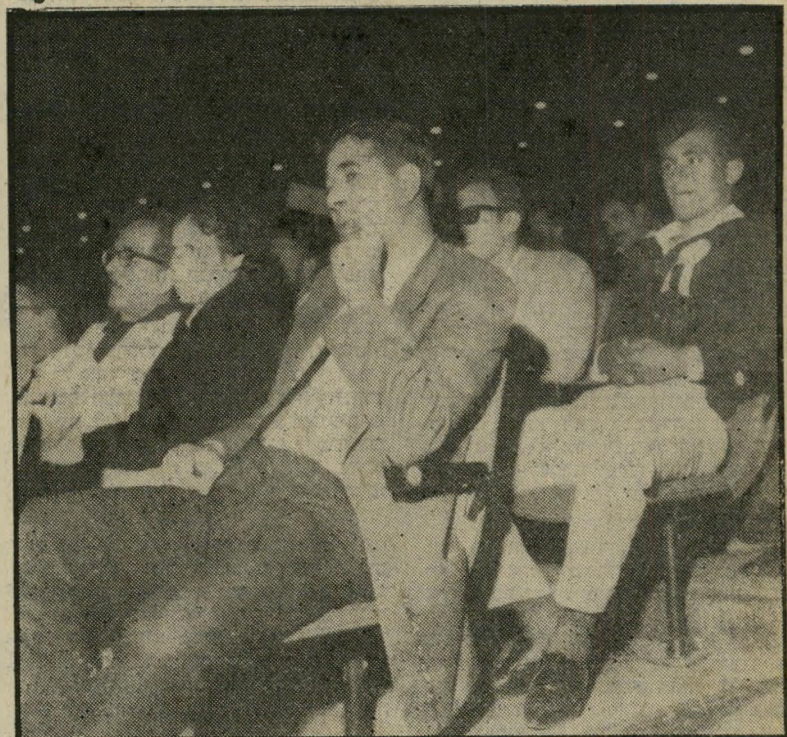
ראשד חוסיין

1964: ראשד חוסיין בחתונה של קרובים בכפר מוסמוס

1965: עם עברון ואבנר בהכנה נגד הפקעת אדמות

1965: בוועידת יסוד תנועת העולם הזה בתל-אביב

הוא מת השבוע בניו-יורק, כאשר הציתה הסיגריה שלו את מירון מי שתר. הוא נחנק לפני שהספיק להגיע אל הדלת, ומת בדרך לביית-החולים. קרוב לוודאי שהיה שתוי באותה עת. אלה הן העובדות היבשות. אך ראשד חוסיין לא מת השבוע. ולא העשן הוא שחנק אותו. **אחי ראשד מת לפני הרבה הרבה זמן.**

הנשים יללו

פני שנים רבות סיפר לי על קור רות אותו יום. התיאור נחרט בניכרתי ניי. כשאני עוצם עתה את עיני, אני רואה את התמונה לפני, כמו ביום שבו עמד ראשד מולי, צעיר גבוה וצנום, וסיפר לי את הדברים בקולו הרך.

אולם ראשד עמד במריו. המום ונרעש הסתובב ברחובות. הוא ידע שהמיט אסון על דודו, המוכתר, שהיטיב עימו כל חייו, ואולי גם על כל כפרו. אבל הוא היה איש גא. אידיאליסט, משורר שהתחנך על ביר כי השירה הלאומית הערבית, הסוגדת ליי כבוד ולגבורה. לבסוף, אחרי שעות רבות, הגיע לביתו, בכפר הקטן והעני שעל כביש חדרה-עפולה.

כאשר התקרב לבית, שמע מרחוק זעקות נוראות. הוא החיש את צעדיו, באימה גוררת. כשעמד בדלת, נתגלה לעיניו מחזה מחריד. נשות המישפחה רבצו על הארץ, קרעו את בגדיהן ופלטו זעקות מקפיאות-רום. הגברים ישבו בצד, דוממים ואבלים. "מי מת?" זעק ראשד. "אתה הרבת אותנו!" השיבה

מאת אורי אבנר

אחת הנשים, "אתה רצחת את ה" מישפחה! כולנו אכזרים!" הסתבר כי המושל שלה שלח אל ביתו של ראשד חוסיין, הודיע לאביה-המישפחה כי ראשד נתגלה כשונא המדינה, וכי ה" מישפחה כולה תצטרך לשאת בעונש ש" הוא המושל. יצטרך להטיל עליה, כדי להרתיע מישפחות אחרות שבניהן בוגרי דים.

בעוד הנשים מכפילות את זעקותיהן, לקחו הגברים את ראשד הצידה, והחלו מדברים על ליבו. האם הוא יודע מה הוא עושה? האם ביור לו שהוא מוריד אל קיברו את דודו, שהקריב למענו כה הר" בה, שגידל אותו כבנו-חביבו, שנתן לו בית אחרי שמישפחתו עברה. בפרוץ מילי חמת 1948, מחיפה אל כפר-מולדתה?

האם כך יגמול לו ראשד? האם אינו מבין כי המישפחה תיהרס, שהמושל הצ" באי ירווש אותה ויביאנה אל סף-רעב תוך כמה שבועות. שכל בני-המישפחה יאבדו את פרנסתם ואת משרותיהם, ש" יהיו כלואים בכפר מבלי יכולת להרוויח פתלתלם אף בכפר השכן?

ראשד חוסיין נקרע בין נאמנותו למיש" פחה, לתרבות המעניקה סמכות עליונה לזקן-המישפחה, לבין נאמנותו לעצמו, ליי אידיאליים שלו, למצפנו. לבסוף הוא נכ" נע. בידיים רועות רשם כמה מילים של שיר, שהובאו מייד אל המושל הצבאי. **באותו יום מת ראשד חוסיין. הוא נשאר כחיים עוד עשרים שנה — אבל כליבו נשא דיכאון שחור משחור, דיכאון שחנק אותו כחבלי תלייה המתהרק אטיאט.**

זעקת האדמה

כפר מוסמוס: הכפר האחרון ביי כביש למגדו, כמה עשרות בתים משני עברי הדרך. כשהכרתי את ראשד, היה זה כפר קטן מאד, דל מאד. הגיפ שלי עלה אך בקושי במעלה המידרון, בדרך-לאירוק, על פני טרשים וסלעים, אל הבית שבו גר ראשד.

היה זה בית מרווח, היפה ביותר בכפר, כי ראשד היה שייך לאריסטוקרטיה הכפ" רית. דודו יכול היה להרשות לעצמו לש" לוח את הצעיר לביית-הספר התיכון בנצ'

עוד בבית-הספר התיכון בנצרת גודע ראשד כמשורר. שיריו התפרסמו בביט"ר אונים ערביים קטנים. גם לשילטונות, ש" ידעו כל פרט על כל ערבי בישראל, היה ידוע כי הצעיר מכפר מוסמוס, אחיינו של המוכתר, כתב שירים. באחד הימים, באמצע שנות ה-50, הוזמן ראשד אל משרד המושל הצבאי. "שמע" תי שאתה כותב שירים יפים," אמר המושל בטון אבהי. "בעוד כמה שבועות חל יום-העצמאות של מדינת-ישראל. אני אערוך קבלת-פנים לכבדים הערביים במשולש. אני רוצה שתכתוב שיר יפה לכבוד מדינת-ישראל, ושחקרא אותו במסיבה."

ראשד חוסיין היה אדם רגיש — אוזני האדם הרגיש ביותר שפגשתי בימי חיי. הוא נערכ עד לעימקי נישמתו. "אני כותב שירים לפי הזמנה!" השיב בגאווה זועמת.

המושל לא הרפה. "תראה, אתה בחור צעיר ממישפחה טובה. עוזר לנו, ולא תת" חרט. זה יהיה כדאי לך, ומישפחתך תצא נשכרת." ובסיגנון קצת יותר מאיים: "אחי רי הכל, כולנו אוהבים את המדינה, לא כן? אתה בוודאי תרצה להביע את אהי בתך!"

"אני מתנגד לממשלה ולכל מה שהיא עושה!" התרחת ראשד הצעיר. "הממשלה גולה את אדמות כפרנו! הממשלה מונעת ממני לנוע בארץ שלי בלי רישיון-תנועה! עצם קיומו של המימשל הצבאי מסמל את דיכוי המיעוט הערבי בישראל! ואתה רור צה שאני אכתוב שיר למען המימשל הי צבאי? אתה תושב שאני זונה?"

המושל עבר לפסים אחרים. הוא איים על ראשד שאם יסרב למלא את הפקודה, כל מישפחתו תסכול. הוא לא היה צריך לפרט. באותם הימים, ימי-הזוהר של "ה" מימשל הצבאי", פאר יצירתו של מישטר דויד בן-גוריון, היה כל ערבי תלוי, ליי שבט ולחסד, ברצונו הטוב של המושל, אף בעניינים הקטנים ביותר. מישפחה ערבית, שהמושל רצה להענישה, לא קיבלה רשות לקנות טרקטור, בתה לא נתקבלה לסמ"י נר-למרות, הבן לא קיבל עבודה, הבנק לא נתן לה הלוואה, רישיונות-התנועה שלה נשללו, במקרים קיצוניים נאסרו הבנים ונשלחו למעצר-מינהלי, ללא משפט וח" קירה, כחשודים בפעילות חתרנית.